

**Кыргыз Республикасынын Шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча
борбордук комиссиясынын 2024-2027-жылдарга
СТРАТЕГИЯЛЫК ПЛАНЫ**

МАЗМУНУ

- 1. Киришүү**
- 2. Миссиясы, көз карашы, түпкүлүктүү баалуулуктар**
- 3. Учурдагы кырдаалды талдоо**
- 4. Стратегиялык багыттар жана милдеттер**
- 5. Стратегиялык планга мониторинг жана жүзөгө ашырылышын баалоо**
- 6. Стратегиялык планды жүзөгө ашырууну ресурстук камсыз кылуу**

1. Киришүү

Демократиялык мамлекетте мамлекеттик органдардын ишинин натыйжалуулугу жана туруктуулугу аларга жарандар шайлоо аркылуу өлкөнү башкаруу укугун ишенип беришкен шайлануучу органдардын легитимдүүлүгүнө көз каранды болот. Шайлоо демократияны ишке ашыруунун жана коомдук пикирди билдирүүнүн, мамлекеттик механизмдин иштеп турушунун туруктуулугун жана натыйжалуулугун камсыз кылуучу негизги өбөлгөлөрдүн бири болуп саналат. Таза, адилет жана атаандаштыкта өткөн шайлоо аркылуу түзүлгөн бийлик күчтүү жана шайлоочулардын ишенимине ээ болору шексиз.

Кыргыз Республикасында шайлоо процессинин субъектилери үчүн мыйзам деңгээлинде зарыл шарттар түзүлдү. Шайлоолор жана референдумдар жалпы тең, тике шайлоо укугунун негизинде жашыруун добуш берүү аркылуу өткөрүлөт жана Кыргыз Республикасынын жарандарынын шайлоо укуктарын эркин жана ыктыярдуу жүзөгө ашыруусуна негизделет.

Аныктык, айкындуулук, шайлоонун атаандаштыгын жогорулатуу, шайлоонун инклюзивдүүлүк деңгээлин көтөрүү, жарандардын эркин билдирүүсү үчүн укуктук жана практикалык шарттардын жакшырышы шайлоо реформасынын негизги жетишкендиктеринен болуп саналат.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 107-беренесине ылайык, Шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча борбордук комиссия Кыргыз Республикасында шайлоолорду жана референдумдарды даярдоону жана өткөрүүнү камсыз кылат.

«Кыргыз Республикасынын Шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча борбордук комиссиясы жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 1-беренесине ылайык, Кыргыз Республикасынын Шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча борбордук комиссиясы (мындан ары - Борбордук шайлоо комиссиясы, БШК) Кыргыз Республикасында шайлоолорду жана референдумдарды даярдоону жана өткөрүүнү камсыз кылуучу жана шайлоо комиссияларынын системасын жетектөөчү мамлекеттик бийликтин туруктуу иштеген, көз карандысыз органы болуп саналат.

Төмөндөгүлөр Борбордук шайлоо комиссиясынын милдеттери болуп саналат:

- Кыргыз Республикасынын аймактарында Кыргыз Республикасынын жарандарынын шайлоо укуктарынын жана референдумга катышуу укуктарынын сакталышын камсыз кылуу;
- шайлоо мыйзамдарынын бир түрдүү колдонулушун камсыз кылуу;
- талапкерлер, саясий партиялар үчүн бирдей укуктук шарттарды сактоону камсыз кылуу;
- шайлоочулардын жана референдумдун катышуучуларынын эсебин жүргүзүүнүн бирдиктүү системасын уюштуруу;

- Президентти, Жогорку Кеңештин депутаттарын, жергиликтүү кеңештердин депутаттарын, жергиликтүү өз алдынча башкаруунун аткаруу органдарынын башчыларын шайлоону жана референдумду даярдоону жана өткөрүүнү камсыз кылуу;

- шайлоо тутумун өнүктүрүү, шайлоо процессинин катышуучуларын маалымдоо жана шайлоо комиссиясынын мүчөлөрүн жана шайлоо комиссиясынын резервинде турган адамдарды окутуу.

Кыргыз Республикасынын шайлоо системасын өркүндөтүү жана өнүктүрүү мамлекеттик башкаруунун маанилүү багыттарынын бири болуп саналат.

Бул багыттагы мамлекеттик саясатты Кыргыз Республикасынын стратегиялык документтери аныктайт.

Кыргыз Республикасынын Президентинин 2018-жылдын 31-октябрындагы № 221 Жарлыгы менен бекитилген 2018-2040-жылдарга Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн Улуттук стратегиясында “Мамлекеттик башкаруунун ийгилигинин эң маанилүү критерийи – бул жарандардын ишенимин камсыз кылуу” болуп саналары бекемделген, ал төмөндөгүлөрдү камсыз кылат:

- натыйжалуу жана так мыйзамдарга негизделген, жарандардын шайлоо укуктарын толугу менен камсыз кылуучу, дүйнөлүк жана улуттук тажрыйбаны эске алуу менен иштелип чыккан мамлекеттик органдарды жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарын таза жана ачык-айкын шайлоо”;

«Шайлоо процессин жана шайлоо мыйзамдарын андан ары реформалоо паракорчулукту жана административдик ресурсту колдонууну өзүнө камтыган адилетсиз атаандаштык ыкмаларын колдонуу мүмкүнчүлүгүн жоюуга багытталаат.

Калктын саясий маданиятын жогорулатуу жана шайлоо мыйзамдарын реформалоо боюнча иштерди улантуу зарыл.”.

Кыргыз Республикасынын Президентинин 2021-жылдын 12-октябрындагы № 435 Жарлыгы менен бекитилген Кыргыз Республикасын 2026-жылга чейин өнүктүрүүнүн Улуттук программасында инклюзивдик өнүгүү чаралары каралган: «Аялдардын экономикалык укуктарын кеңейтүүнү камсыз кылуу жана чечимдерди кабыл алууда алардын өкүлчүлүгүн жогорулатуу зарыл. Мамлекеттик жана муниципалдык башкаруу системасынын шайлануучу органдарында аялдардын квотасы жана өкүлчүлүгү боюнча мыйзам нормалары сакталууга тийиш. Ошондой эле аткаруу бийлигинин деңгээлинде аялдардын өкүлчүлүгү боюнча позицияларды күчөтүү зарыл».

Кыргыз Республикасынын Президентинин 2020-жылдын 13-ноябрындагы № 39 Жарлыгы менен бекитилген 2021-2026-жылдары Кыргыз Республикасында Кыргыз жараны деп жарандардын өзүн таануусун өнүктүрүүнүн концепциясында – жарандык иденттүүлүктү өнүктүрүү процессинде билим берүү, илим, маданият, массалык маалымат каражаттары жана социалдык тармактар системасына олуттуу роль

берилери айтылган, алар интеграция жана жарандык иденттүүлүктүн калыптанышы үчүн, биринчи кезекте, жарандык билим берүү, укуктук маданиятты өнүктүрүү жана жарандарды бириктирүүгө багытталган долбоорлорду ишке ашыруу, өлкөгө таандык болгондугуна сыймыктануу сезимин өнүктүрүү аркылуу толук мүмкүнчүлүктөрдү камсыз кылууга тийиш. «Кыргыз жараны» концепциясында мындай деп белгиленген:

“Бардык жарандарга жынысы, жаш курагы, этностук, диний жана башка айырмачылыктарына карабастан, мамлекетти башкарууга катышуу үчүн бирдей шарттарды камсыз кылуу улуттук өзүн таанууну калыптандыруудагы мамлекеттин маанилүү милдети болуп саналат.”

“Калктын түрдүү социалдык топторунун өкүлдөрүнүн башкаруу жана чечим кабыл алуу процесстерине катышуусу үчүн бирдей шарттарды камсыз кылуу, этностук жамааттардын өлкөнүн саясий турмушуна катышуусун жана алардын борбордук жана жергиликтүү деңгээлдерде башкаруу органдарына тартылуусун кеңейтүү зарыл.”

Кыргыз Республикасынын Борбордук шайлоо комиссиясынын 2024-2027-жылдарга стратегиялык планы 2025-2027-жылдарга кезектеги шайлоо циклин даярдоо жана өткөрүү жана Кыргыз Республикасынын шайлоо системасын андан ары өркүндөтүү боюнча БШКнын башкаруу ишинин стратегиялык багыттарын, максаттарын, милдеттерин, натыйжалуулугунун көрсөткүчүн аныктоочу документ болуп саналат.

КР БШКнын 2024-2027-жылдарга стратегиялык планы стратегиялык багыттарды аныктоо жана БШКны мындан ары институционалдык өнүктүрүүгө багытталган кыска мөөнөттүү жана узак мөөнөттүү иш-чараларын жана аракеттерин пландаштыруу үчүн иштелип чыккан.

Өзүнүн түзүмү жана мазмуну боюнча Стратегиялык план жаңы милдеттерди жана ишке ашыруунун жүрүшүндө келип чыгышы мүмкүн болгон күтүүсүз кырдаалдарды эске алуу менен оңдолушу жана толукталышы мүмкүн.

2. БШКнын миссиясы, көз карашы, иштөө принциптери

БШКнын миссиясы Кыргыз Республикасынын жарандарынын шайлоо жана шайлануу боюнча конституциялык укуктарын ишке ашырууга бирдей жана тоскоолдуксуз жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу, ачык, адилет жана таза шайлоо өткөрүү, жарандардын өз пикирин эркин жана аң-сезимдүү билдирүүсү үчүн шарттарды түзүү болуп саналат.

Көз карашы: БШК инновациялык технологияларды колдонгон, жарандардын жогорку ишенимине ээ болгон, таза, ачык жана инклюзивдүү шайлоону камсыз кылган, шайлоо процессинин катышуучулары үчүн кеңеш берүүчү аянтча болуп саналган көз карандысыз, туруктуу, ачык, кесипкөй жана таасирдүү мамлекеттик орган болуп саналат.

БШК өз ишинде төмөнкү негизги **принциптерди** жетекчиликке алат:

мыйзамдуулук: БШК шайлоо процессинде адилеттүүлүктү жана мыйзамдуулукту камсыздоого, алдын алуу механизмдеринин натыйжалуулугун жогорулатууга, шайлоо мыйзамдарын бузууларга бөгөт коюуга жана жарандардын шайлоо укуктарын коргоону жакшыртууга умтулат;

айкындуулук жана ачыктык: БШК шайлоо процессине катышкан бардык тараптар үчүн ар дайым ачык, өз ишинде ачык-айкындуулукту, калыстыкты жана тууралыкты билдирүүгө умтулат;

көз карандысыздык: БШК мамлекеттик органдардын, саясий партиялардын же үчүнчү уюмдардын таасирсиз жана көзөмөлүсүз өз милдеттерин аткарууга умтулат жана көз карандысыздык шайлоо системасынын калыстыгын жана мыйзамдуулугун камсыз кылуунун зарыл шарты экендигине ынануу менен чечимдерди кабыл алат;

калыстык: БШК өз ишинде жеке кызыкчылыктардын шайлоо процессине жана кабыл алынган чечимдерге таасир тийгизүү мүмкүнчүлүгүн жокко чыгарууга, белгилүү бир саясий тенденцияларга же топторго артыкчылык бербестен шайлоо процессинин бардык катышуучуларына бирдей шарттарды түзүүгө аракеттенет;

ишеним: БШК эркин, аңдап түшүнүү жана таза шайлоо өткөрүү аркылуу Кыргыз Республикасынын бардык жарандарынын жана эл аралык коомчулуктун ишениминин жогорку деңгээлине жетүүнү көздөйт;

инновация: БШК шайлоо процессинде заманбап ыкмаларды жана санариптик технологияларды колдонууну кеңейтет, ар дайым жаңы ыкмаларды жана чечимдерди колдонуу аркылуу анын натыйжалуулугун жогорулатууга умтулат;

шайлоо процессинин инклюзивдүүлүгү жана жарандарга көңүл буруу: БШКнын иши элдин жана коомдун жыргалчылыгына, шайлоочулардын бардык категорияларынын муктаждыктарына жана кызыкчылыктарына ылайык натыйжалуу мамиле жасоого, шайлоо

процессинин жеткиликтүүлүгүнүн жана инклюзивдүүлүгүнүн деңгээлин жогорулатууга багытталган.

жоопкерчилик: БШК өз ишинде шайлоо процессинин бардык катышуучулары менен өз ара аракеттенүүгө, муктаждыктарга жооп берүүгө, ар бир кызыкдар тараптын суроо-талаптарына, сунуштарына, ой-пикирлерине көңүл бурууга, талкууларды, консультацияларды өткөрүүгө жана жоопторду берүүгө, өз чечимдерин негиздөөгө умтулат.

2. Учурдагы кырдаалды талдоо

Кыргыз Республикасындагы шайлоолордо автоматтык эсептөөчү урналарды (АЭУ) колдонуу менен добуштарды автоматтык түрдө эсептөөнү, шайлоочулардын тизмелерин түзүүнү жана аларды биометрикалык маалыматтардын негизинде идентификациялоону караган жаңы шайлоо модели колдонулууда.

Шайлоону жаңы модель боюнча өткөрүү жарандардын шайлоо укуктарын камсыз кылуу, таза, ачык, адилет жана атаандаштыкта шайлоо өткөрүү үчүн мамлекет тарабынан кабыл алынган бир катар иш-чаралардын натыйжасында мүмкүн болду.

2015-жылдан бери бардык деңгээлдеги шайлоолор жана референдумдар жаңы шайлоо моделин колдонуу менен өткөрүлүүдө. Шайлоону өткөрүүнүн тандап алынган модели шайлоонун ишенимдүүлүгүн жана айкындуулугун, ошондой эле маалыматтарды алуунун жана добуштарды эсептөөнүн ыкчамдыгын камсыз кыла алды.

Биометрикалык каттоо аркылуу шайлоочуларды идентификациялоо жана автоматтык эсептөөчү урналарды колдонуу добуштарды эсептөөдө толук ишенимдүүлүккө жетишүүгө мүмкүнчүлүк берди. Ушунун баары жалпы шайлоо процессине шайлоочулардын ишенимин жогорулатуу үчүн негиз болуп калды.

БШКнын 2019-жылдын 26-июлундагы №5 чечими менен бекитилген БШКнын 2019-2023-жылдарга стратегиялык планы жалпысынан өз милдетин аткарып, шайлоо системасын реформалоонун жана шайлоо процессин өркүндөтүүнүн натыйжаларын андан ары ишке ашыруу жана практикалык колдонуу үчүн негиз болду.

2019-2023-жылдарга стратегиялык план 4 багытты аныктады:

1) менеджменттин сапатын жакшыртуу, институттук мүмкүнчүлүктөрдү чыңдоо жана инновациялык ыкмаларды колдонуу аркылуу БШКнын ыйгарым укуктарын ишке ашыруунун натыйжалуулугун жогорулатуу;

2) шайлоо процессинин инклюзивдүүлүк деңгээлин жогорулатуу жана ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын жана жарандардын башка айрым категорияларынын шайлоо укуктарын ишке ашыруу үчүн шарттарды жакшыртуу;

3) шайлоо процессинин катышуучуларынын укуктук маданиятынын жана маалымдуулугунун деңгээлин жогорулатуу, шайлоочулардын арасында эркин, негизделген тандоону калыптандыруу;

4) пассивдүү укуктарды ишке ашыруу үчүн бирдей жана адилеттүү мүмкүнчүлүктөрдү камсыз кылуу.

Төрт стратегиялык багыт боюнча жалпысынан 20 милдет аныкталган. Ар бир милдет боюнча тиешелүү чаралар көрүлгөн. Жалпысынан 79 иш-чара пландаштырылган. Отчеттук мезгилде БШК тарабынан конкреттүү максаттарга жетүү үчүн иш-чаралардын дээрлик көпчүлүгү ишке ашырылды.

Бардык деңгээлдердеги шайлоолорду даярдоодо жана өткөрүүдө Борбордук шайлоо комиссиясынын ишиндеги иштелип чыккан ыкмалардын, апробацияланган тажрыйбалардын жана инновациялардын туруктуулугу норма түрдө бекемделген. Шайлоо процессинде маалыматтык-коммуникациялык технологиялар өркүндөтүлүүдө. Шайлоо мыйзамдарын өркүндөтүү боюнча иштер жүрүп жатат. Чет мамлекеттердин шайлоо органдары, эл аралык уюмдар, коммерциялык эмес уюмдар жана эксперттик коомчулук менен натыйжалуу кызматташуу камсыз кылынган. Шайлоо процессинин катышуучуларынын укуктук маданиятын жана маалымат алуусун жогорулатуу боюнча чаралар көрүлүүдө. Шайлоо фонддорунун каржылык ачык-айкындыгын ишке киргизүү боюнча чаралар кабыл алында.

Шайлоо процессин модернизациялоо жана автоматташтыруу улантылды, шайлоо комиссияларынын шайлоочулардын тизмелери менен иштөө форматтары жана жол-жоболору жөнгө салынды, маалыматтар жана документтер менен алмашуунун электрондук форматы киргизилди, «Шайлоочулардын кабинети» маалыматтык системасы ишке киргизилди, добуш берүүнүн жыйынтыктарын ачык жана ыкчам чагылдыруу үчүн шайлоонун маалыматтык тутумунун (ШМТ) веб-ресурсу ишке киргизилди, «Тундук» ведомстволор аралык электрондук өз ара аракеттенүү системасы аркылуу онлайн режиминде электрондук маалыматтарды алмашуу үчүн ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдардын маалымат тутумдарына жетүү уюштурулду, «Электрондук талапкер» маалыматтык системасы иштелип чыкты жана ишке киргизилди, шайлоо фонддору үчүн «Финансылык ачыктык» маалымат системасы ишке киргизилди.

Шайлоо процессине катышуучулардын жалпыга бирдей катышуусун камсыз кылуу, ар кандай топтордун, анын ичинде аялдардын, жаштардын жана ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын саясий турмушка жана шайлоо процессине катышуусун жогорулатуу жана кеңейтүү боюнча мыйзамдык жана практикалык чаралардын комплекси толугу менен ишке ашырылды.

Парламенттик шайлоодо пропорционалдык система боюнча шайланган саясий партиялардан талапкерлердин тизмесинде аялдардын өкүлчүлүгүнө карата колдонулуп жаткан талаптар менен катар эле 2021-жылы шайлоонун натыйжалары боюнча саясий партия алган мандаттарды бөлүштүрүүдө аял депутаттарга депутаттык мандаттардын 30%дан кем эмесин калтыруу жөнүндө эреже түрүндөгү атайын чаралар кабыл алынды.

2019-жылы жергиликтүү кеңештерде аялдардын өкүлчүлүгүн жогорулатуу максатында ар бир шайлоо округу боюнча айылдык кеңештерде мандаттын 30%дан кем эмесин аялдарга калтыруу нормасы киргизилген. 2021-жылы 448 жергиликтүү кеңештерге шайлоодо жогоруда көрсөтүлгөн норма ишке ашырылып, айылдык кеңештердин депутат айымдарынын өкүлчүлүгүн 9,6%дан 38,76%га чейин көбөйтүүгө мүмкүндүк берди.

Чет өлкөдө жашаган же жүргөн Кыргыз Республикасынын жарандарынын шайлоо укуктарын ишке ашыруу үчүн шарттарды жакшыртуу үчүн мурдагы стратегиялык документтердин алкагында бир катар комплекстүү иш-чаралар ишке ашырылды: чет өлкөдөгү шайлоо участкаларынын саны көбөйтүлдү, шайлоочулардын катышуусунун жалпы шарттары жакшыртылды, анын чегинен тышкары жашаган же жүргөн Кыргыз Республикасынын жаранын шайлоочулардын тизмесине киргизүүнүн милдеттүү негизги шарты катары консулдук каттоо алынып салынды, атайын маалыматтык кампаниялар жүргүзүлдү.

Арыздарды жана даттанууларды кароонун жол-жобосунун ачыктыгын камсыз кылуу шайлоо технологиялары менен бирге шайлоо системасын реформалоонун маанилүү компоненти болуп саналат. Бул көйгөйдү чечүү үчүн КР БШК трабынан даттануулардын жана кайрылуулардын электрондук реестрин киргизүү боюнча чаралар кабыл алынды. Реестрде шайлоонун жүрүшүндө келип түшкөн бардык арыздар жана даттануулар, аларды шайлоо комиссиялары жана соттор тарабынан кароонун натыйжалары, арыздардын жана даттануулардын сканерленген көчүрмөлөрү, кабыл алынган чечимдер, сот актылары жөнүндө онлайн маалыматтар камтылган. Шайлоо процессинин катышуучулары да онлайн түрдө арыз берүү мүмкүнчүлүгүнө ээ.

Шайлоолор аралыгындагы мезгилде шайлоо системасына ишеним деңгээлин жогорулатуу жана шайлоочулардын шайлоого катышуусун жакшыртуу БШКнын артыкчылыктуу милдеттери болуп саналат, бул жарандардын өлкөнү ак ниет башкарууга жана туруктуу өнүгүүсүнө таасирин тийгизүүчү коомдогу коомдук-саясий процесс катары маалымдуулукту жана түшүнө билүүнү жакшыртуу боюнча чаралар аркылуу жүзөгө ашырылышы мүмкүн.

2021-жылдын июлунан тартып Борбордук шайлоо комиссиясынын алдында Жарандык билим берүү жана шайлоо технологиялары борбору (мындан ары – ЖББ) иштеп жатат, ал жарандардын, шайлоочулардын укуктук маданиятын жогорулатуу, шайлоо комиссияларынын мүчөлөрүн жана шайлоо процессинин башка катышуучуларын окутуу жаатындагы иштерди уюштуруу, координациялоо жана камсыз кылуу максатында “Кыргыз Республикасынын Шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча борбордук комиссиясы жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 13-беренесине ылайык түзүлгөн.

2022-жылдын 7-сентябрында Кыргыз Республикасынын Президенти С.Н. Жапаровдун катышуусунда, Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин колдоосу менен Санариптик өнүктүрүү министрлиги жана Маданият, маалымат, спорт жана Жаштар саясаты министрлиги менен биргеликте Борбордук шайлоо комиссиясынын “Жарандык жана санариптик билим берүү борбору” биргелешкен долбоорун жүзөгө ашыруу башталды.

Республика боюнча бардык аймактарда биринчи этапта Маданият, маалымат, спорт жана жаштар саясаты министрлигинин карамагындагы

китепканалардын, жаштар борборлорунун, маданият үйлөрүнүн базасында, ошондой эле жергиликтүү мамлекеттик органдар жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары тарабынан берилген жайларда

70 жарандык жана санариптик билим берүү борборлору ачылды.

Жарандардын шайлоо укуктарын толук камсыз кылган, эл аралык жана улуттук тажрыйбаны эске алуу менен иштелип чыккан натыйжалуу жана так мыйзамдар мамлекеттик бийлик органдарын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарын таза жана ачык шайлоонун негизи болуп саналат.

БШК укук колдонуу практикасына туруктуу талдоо жүргүзүп, мыйзамдарды өркүндөтүү боюнча сунуштардын үстүндө иш алып барат, шайлоочулардын суроо-талаптарына көңүл буруп, улуттук жана эл аралык байкоочулардын сын-пикирлерин жана сунуштарын, эл аралык келишимдерде каралган нормаларды эске алуу менен иш жүргүзүүдө.

Шайлоо мыйзамдарын өркүндөтүү боюнча мыйзамдык сунуштарды иштеп чыгуу үчүн “Кыргыз Республикасынын шайлоо мыйзамдарын өркүндөтүү боюнча иштер жөнүндө” БШКнын 2022-жылдын 30-июнундагы №224 чечими менен Ведомстволор аралык жумушчу топ түзүлүп, анын алкагында шайлоо мыйзамдарын өркүндөтүү боюнча иштер жүргүзүлүп жатат.

Жарандардын шайлоо укуктарын ишке ашыруу мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү үчүн шарттарды түзүү максатында 2023-жылдын апрель жана октябрь айларында жергиликтүү кеңештердин депутаттарын шайлоодо электрондук жана аралыктан добуш берүү жана шайлоочуларды идентификациялоочу модернизацияланган жабдуулар пилоттук режимде сыналган.

Электрондук жана аралыктан добуш берүү жарандардын шайлоо укуктарын ишке ашыруу мүмкүнчүлүгүн кеңейтүүнүн кошумча жолу катары алар шайлоо участкаларында добуш берүү менен катар жүргүзүлдү.

Добуш берүүнүн бул форматтары убактылуу жок болгондуктарына байланыштуу туруктуу жашаган жери боюнча шайлоо участогунда добуш бере албаган шайлоочуларга электрондук шайлоо бюллетенин колдонуу менен орун-жайдан тышкары жерде добуш берүүгө жана добуш берүүнүн жашыруундуулугун камсыз кылуу менен электрондук системада добуш берүү маалыматтарын автоматтык түрдө чогултууга (электрондук добуш берүү) жана идентификациялоодон өтүү жана атайын программалык камсыздоону колдонуу менен электрондук түзүлүш аркылуу аралыктагы учаскада добуш берүүгө (аралыктан добуш берүү) мүмкүнчүлүк берет.

2021 жана 2022-жылдары Кыргыз Республикасында бардык деңгээлдеги шайлоолор жана эки референдум (жээлпы элдик добуш берүү) өткөрүлдү.

2021-жылдын 10-январында Кыргыз Республикасынын Президентин мөөнөтүнөн мурда шайлоо жана Кыргыз Республикасынын башкаруу формасын аныктоо боюнча референдум бир убакта өткөрүлдү.

2021-жылдын 11-апрелинде жергиликтүү кеңештердин депутаттарын шайлоо менен бирге “Кыргыз Республикасынын Конституциясы жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын долбоору боюнча референдум өткөрүлдү.

2021-2022-жылдары жергиликтүү кеңештердин депутаттарын массалык шайлоо болуп өттү. 2021-жылдын апрель айында кезектеги шайлоо, анын ичинде коронавирустук пандемиядан улам 2020-жылга жылдырылган шайлоолор өттү. 2021-жылдын июль айында үч шаарда кайра шайлоолор, ошондой эле 2022 жана 2023-жылдары айрым жергиликтүү кеңештердин депутаттарын шайлоо өткөрүлдү.

Кыргыз Республикасынын жаңы Конституциясы мамлекеттик бийлик органдарынын саясий системасын жана башкаруу системасын түп-тамырынан бери өзгөртүү үчүн, анын ичинде Жогорку Кеңешти түзүү үчүн укуктук негиздерди белгиледи.

2020-жылдын 4-октябрында өткөн Жогорку Кеңештин депутаттарын шайлоодо добуш берүүнүн жыйынтыктары жокко чыгарылгандан кийин, кризистен кийинки бир катар чаралар. анын ичинде мыйзамдык жана практикалык деңгээлдеги чаралар ырааттуу түрдө кабыл алынды,

Кыргыз Республикасынын жаңы Конституциясына мыйзам менен тыюу салынган финансылык, административдик жана башка ресурстарды пайдалануу менен шайлоочулардын тандоо эркиндигине таасир этүүгө тыюу салган жобонун киргизилиши кризистен кийинки айрым чаралардын артыкчылыктуулугунун маанилүү көрүнүшү болду.

Конституциялык реформанын алкагында Жогорку Кеңештин депутаттарынын саны 120дан 90го кыскартылып, талапкерлерге жаш курактык талаптар (25 жаш) жогорулатылды.

Кыргыз Республикасынын жаңы Конституциясы жана жаңы аралаш шайлоо системасы боюнча Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаттарын шайлоо 2021-жылдын ноябрь айында өткөрүлдү: 54 депутат ачык тизме менен пропорционалдык система аркылуу (преференциалдык система) бирдиктүү шайлоо округу боюнча шайланды. , 36 депутат мажоритардык система боюнча бир мандаттуу округдар боюнча шайланды. 2022-жылдын февраль айында Бишкек шаарындагы бир мандаттуу эки шайлоо округу боюнча, 2023-жылдын сентябрында Бишкек шаарынын бир мандаттуу округу боюнча кайра шайлоолор өткөрүлдү.

Шайлоочу конкреттүү талапкерге добуш бергенде добуш берүүнүн преференциалдык системасын киргизүү партиялык тизмеге карабастан депутаттардын курамына шайлоочулардын таасирин күчөтүү, шайлоочулар менен байланышты жакшыртты, партиялык коррупциянын (мандатты сатуу) кыскарышына таасирин тийгизди. шайлоодогу чыр-чатакты азайтып, шайлоочулардын бийликтин өкүлчүлүктүү институтуна ишенимин арттырды.

Бир мандаттуу шайлоо округдарын киргизүү аймактык өкүлчүлүктү жакшыртып, талапкерлерди көрсөтүүдө саясий партиялардын

монополиясын жокко чыгарды жана шайлоого “лидерлердин” - өзүн-өзү көрсөткөндөрдүн катышуусуна байланыштуу чыңалууну азайтты.

Саясий кызматкер (Президентти же Жогорку Кеңештин депутатын, жергиликтүү кеңештин депутатын кошпогондо), мамлекеттик, муниципалдык ишканалардын, мекеменин, 30 пайыздан ашык мамлекеттик (муниципалдык) үлүшү бар ишканаларынын жетекчиси болуп саналган талапкерлер, көрсөтүлгөн учурдан тартып кызматтык же кызматтык ыйгарым укуктарын аткарууну токтотот. Буга чейин бул кызмат категориялары өздөрүнүн ыйгарым укуктарын аткарууну гана токтотушкан, бул административдик ресурсту колдонууга мүмкүнчүлүк берген.

Шайлоо мыйзамдарынын мурдагы нормаларына ылайык, саясий партия тарабынан тизме боюнча көрсөтүлгөн талапкерлердин жалпы саны 75тен кем жана 200дөн ашык болушу мүмкүн эмес. Азыркы шайлоо системасына ылайык, пропорционалдык система боюнча парламенттик шайлоодо саясий партия 54төн ашпаган талапкердин тизмесин көрсөтөт. Бул талап депутаттардын саны 90го чейин кыскартылып, саясий кызматчылар шайлоого катышса, ыйгарым укуктарын токтоторун эске алуу менен административдик ресурсту минималдаштырууга шарт түздү, анткени эми өздөрүнүн кызмат абалынын артыкчылыгынан пайдалана ала турган саясий кызмат адамдарынын, мамлекеттик уюмдардын жетекчилеринин кыйла санын саясий партиянын талапкерлеринин тизмеисине киргизүү мүмкүнчүлүгү жок.

Борбордук шайлоо комиссиясына талапкерлердин тизмесин каттоодо гана эмес, мандатты бөлүштүрүүдө да аялдар үчүн 30 пайыздык квота сакталды: биринчи кезекте депутаттык мандаттар алардын ортосунда өзүнчө рейтинг боюнча башка жыныстагы талапкерлердин ортосунда бөлүштүрүлүүгө тийиш.

Жогорку Кеңештин депутаттарын шайлоодо саясий партиялар үчүн шайлоо босогосу 7 пайыздан 5 пайызга чейин төмөндөтүлдү.

Жогорку Кеңештин депутаттарын шайлоодо саясий партиялар үчүн шайлоо күрөөсүнүн өлчөмү 5 000 000 сомдон 1 000 000 сомго чейин төмөндөтүлдү.

Шайлоо жөнүндө мыйзамдарда шайлоо учурундагы тобокелдиктерди азайтуучу нормалар да киргизилген: шайлоо учурунда мыйзам бузуучуларга шайлоо күрөөсү кайтарылбайт; мыйзамды бузган саясий партиялар, эгерде шайлоо алардын күнөөсү боюнча токтотулса, алдарга кайра шайлоого катышууга жол берилбейт; эгерде шайлоодон кийин саясий партияны каттоо жокко чыгарылса, алардын добуштары шайлоочулардын санын эсептөөдөн чыгарылат жана босогодон өтпөй калган төмөнкү саясий партияларга мандат алуу мүмкүнчүлүгү берилет деген норма киргизилген.

Шайлоолорду, референдумдарды даярдоо жана өткөрүү мезгилинде жана шайлоолор аралыгындагы мезгилде БШК жарандардын

шайлоо укуктарын камсыз кылуу жана шайлоо процессинин инклюзивдүүлүгүн жакшыртуу боюнча жигердүү иштерди жүргүздү.

Мындан ары жигердүү шайлоо укуктарын ишке ашыруу үчүн шарттарды кеңейтүү, инклюзивдүүлүктү өркүндөтүү, шайлоочуларды окутуу боюнча иштерди улантуу, шайлоо комиссияларынын финансылык ишин башкаруу процессин өркүндөтүү, кадрдык ресурстарды башкаруу боюнча эффективдүү саясатты иштеп чыгуу жана кадрлардын алмашуусун кыскартуу, шайлоочулардын кесиптик жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүүнүн натыйжалуу системасын иштеп чыгуу жана шайлоо процессин модернизациялоону жана автоматташтырууну улантуу, БШКнын ишин чагылдыруу үчүн адистердин потенциалын жогорулатуу боюнча иштерди улантуу, бардык деңгээлдердеги комиссияларда бир түрдүү иштерди бекемдөө зарыл.

Жаңы шайлоо модели урнага массалык түрдө бюллетендерди таштоо жана “карусель” добуш берүү сыяктуу добуш берүүнү бурмалоо ыкмаларын толугу менен жок кылууга мүмкүндүк берди.

Ошол эле учурда шайлоолордо массалык түрдө кеңири жайылган шайлоочуларды сатып алуу, административдик ресурсту пайдалануу актуалдуу маселелер болуп саналат, бул шайлоо процессинин негизги этаптарында административдик органдар жана шайлоону уюштуруучулар аркылуу добуш берүүнүн жыйынтыктарын бурмалоо мүмкүнчүлүгүнүн кыскарышы жана шайлоону уюштуруучулар аркылуу жарандардын тандоосуна таасир этүүнүн мүмкүн эместиги аркылуу добуш берүүнүн жыйынтыктарын бурмалоо мүмкүнчүлүгүнүн азайышынан улам.

Шайлоо мыйзамдарын бузуулардын алдын алуу жана бөгөт коюу механизмдерин андан ары өркүндөтүү, жарандардын шайлоо укуктарын коргоону жакшыртуу үчүн шайлоочулардын эркине таасир этүүчү негизги факторлор катары паракорчулукка жана административдик ресурстарга каршы күрөштүн натыйжалуулугун жогорулатуу, шайлоо учурунда мыйзам бузуулар үчүн таасирдүү санкцияларды киргизүү зарыл.

Шайлоо процесстерин реформалоо жана жаңы технологияларды киргизүү сөзсүз түрдө инклюзивдүүлүктү, ачык-айкындуулукту жана шайлоолорду демократиялуу өткөрүү, шайлоо мыйзамдарын өркүндөтүү, мамлекеттик органдар жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары менен өз ара аракеттенүүнү жакшыртуу, укук бузуулардын алдын алууда, шайлоо талаш-тартыштарын кароодо укук колдонуу практикасын өркүндөтүү, шайлоочулардын укуктук маданиятын жогорулатуу багытында шайлоо системасынын жетишкендиктерин андан ары консолидациялоо зарылчылыгы менен байланышкан.

Алдыда болуучу кезектеги шайлоо цикли Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык 2025-жылы башталат.

БШК мамлекеттик органдар менен бирдикте жана жарандык сектор, өнүктүрүү боюнча эл аралык өнөктөштөр менен кызматташтыкта учурдагы шайлоолор аралыгындагы мезгилди талдоо, колдонуудагы

мыйзамдардын айрым кемчиликтерин четтетүү, ошондой эле мыйзамдардын жакшыраак ишке ашырылышына көмөктөшүүчү практикалык чараларды иштеп чыгуу үчүн натыйжалуу пайдалануусу зарыл. жарандардын шайлоо укуктары - эркин билдирүүгө активдүү укук жана шайланууга пассивдүү укук катары.

БШК мамлекеттик органдар менен бирдикте жана жарандык сектор, өнүктүрүү боюнча эл аралык өнөктөштөр менен биргеликте учурдагы шайлоолор аралык мезгилди талдоо, колдонуудагы мыйзамдардын айрым кемчиликтерин четтетүү, ошондой эле жарандардын шайлоо укуктарын – өз эркин билдирүүгө активдүү укуктары сыяктуу эле, шайланууга пассивдүү укуктарын жигердүү жүзөгө ашырууга көмөктөшүүчү практикалык чараларды иштеп чыгуу үчүн натыйжалуу пайдалануусу зарыл.

2025-2027-жылдардагы алдыдагы шайлоо циклинде шайлоочулардын шайлоого катышуусун жогорулатуу – башкаруунун легитимдүүлүгүн жана туруктуулугун жогорулатуу, шайлоого, саясий системага ишенимди бекемдөө, туруктуулукту камсыз кылуу БШКнын стратегиялык милдети болуп саналат.

Шайлоолор аралыгындагы мезгилде БШКнын алдында негизги милдет - шайлоо системасын андан ары реформалоону ишке ашыруу үчүн бардык күч-аракеттерди жумшоо, алдыдагы шайлоо циклинин туруктуулугун камсыз кылуу жана мындан ары дагы көбүрөөк инклюзивдүүлүккө, айкындуулукка жана мыйзамдуулукка жетишүү үчүн аракет кылуу милдети турат.

4. Стратегиялык багыттар жана милдеттер

Багыт 1

Шайлоо укуктарын ишке ашыруу шарттарын жакшыртуу жана шайлоо процессинин инклюзивдүүлүгүн жогорулатуу

Милдет 1.1. Кыргыз Республикасында активдүү шайлоо укугун ишке ашыруунун жалпы шарттарын жакшыртуу

- шайлоочуларды автоматтык эсепке алуу системасын өркүндөтүү, «Шайлоочулар кабинети» кызматын толуктап иштеп чыгуу, шайлоочулар тарабынан орун-жайдан тышкары добуш берүү үчүн арыздарды электрондук түрдө берүү боюнча кызмат көрсөтүүнү жакшыртуу;

- жаштарды активдештирүүнүн өбөлгөсү катары аралыктан, электрондук добуш берүүнү киргизүү, шайлоо күнү шайлоо участкасында добуш бере албаган ички жана тышкы миграциядагы жарандардын добуш берүү мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү;

- добуш берүүнүн жаңы (электрондук) форматтарына ыңгайлашуу үчүн чет өлкөдөгү шайлоочуларды идентификациялоонун онлайн формаларын киргизүү;

- добуш берүүнүн жаңы (электрондук) форматтарына ыңгайлашуу үчүн чет өлкөдөгү шайлоочуларды идентификациялоонун онлайн формаларын киргизүү;

- шаардык кеңештердин депутаттарын шайлоодо шайлоочуларга саясий партияны тандоо сыяктуу эле, талапкерлердин тизмесинен талапкерди да тандоо укугун берүү (саясий партиялардын талапкерлеринин ачык тизмелери менен добуш берүүнүн преференциалдык системасын киргизүү);

- жаш шайлоочулардын потенциалын жана шайлоо активдүүлүгүн жогорулатуу.

Милдет 1.2. Кыргыз Республикасынын жарандарынын пассивдүү шайлоо укугун ишке ашыруунун жалпы шарттарын жакшыртуу

- талапкерлерди көрсөтүү процесси, талаптары жана мөөнөтү жөнүндө толук маалыматты камтыган “E-Talarker” маалыматтык ресурсун өркүндөтүү;

- потенциалдуу талапкерлерди каттоо, үгүт жүргүзүү жана шайлоочулар менен өз ара аракеттенүү процесси боюнча окутуу иш-чараларын уюштуруу;

- саясий партияларды өнүктүрүү үчүн укуктук шарттарды түзүү жана саясий партиялардын ишинин финансылык ачыктыгын камсыз кылуу;

- талапкерлерди каттоо процессинин объективдүүлүгүн, инклюзивдүүлүгүн жогорулатуу, талапкерлер үчүн бирдей укуктук

шарттарды камсыз кылуу, адамдык факторлорду четтетүү жана талапкерлердин мыйзам талаптарына ылайык келүүсү жөнүндө бекитилген формалар боюнча расмий корутундуларды берүү менен коррупцияга каршы чараларды көрүү үчүн талапкерлер жөнүндө маалыматты текшерүүдө ведомстволор аралык «Тундук» электрондук өз ара аракеттенүү системасы аркылуу маалымат алмашууну жакшыртуу.

Милдет 1.3. Саясий партиялардын талапкерлеринин тизмесинде гендердик өкүлчүлүктү сактоо боюнча чараларды күчөтүү, аялдардын шайлоого катышуу потенциалын жогорулатуу

- аялдардын өлкөнүн коомдук-саясий турмушуна катышуусун активдештирүүгө багытталган программаларды ишке ашыруу;
- депутаттык ыйгарым укуктарын жүзөгө ашырууда аял-депутаттардын кесиптик жана жеке потенциалын өнүктүрүү, жергиликтүү кеңештердин аял-депутаттарынын потенциалын жогорулатуу үчүн институционалдык негиздерди түзүү (жергиликтүү кеңештердин аял-депутаттарынын клубу);
- аялдардын өлкөнүн саясий турмушуна катышуусунун маанилүүлүгү, аялдардын катышуусун жогорулатуу боюнча мамлекет тарабынан көрүлүп жаткан атайын чаралар жөнүндө мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлердин маалымдуулугун жана түшүнүгүн жогорулатуу;
- саясатта гендердик теңчиликтин маанилүүлүгү боюнча билим берүү программаларын уюштуруу, саясий партиялар үчүн алардын ишмердүүлүгүнө гендердик стандарттарды киргизүү боюнча окуу программаларын камсыз кылуу;
- гендердик теңчилик көйгөйлөрү, гендердик маселелер, мыйзамдар, демилгелер жана программалар жөнүндө актуалдуу маалыматтарга жетүүнү камсыз кылган бул жаатта көрүлгөн чаралар жана жетишкендиктер жөнүндө коомчулуктун маалымдуулугун жогорулатууга көмөктөшүүчү гендердик порталды (веб-ресурсту) түзүү;

Милдет 1.4. Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын шайлоо укуктарын ишке ашыруу үчүн шарттарды жакшыртуу

- ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарды активдүү жана пассивдүү шайлоо укуктарын ишке ашырууга окутуу, алардын укуктук маданиятын жана шайлоо активдүүлүгүн жогорулатуу;
- ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү шайлоочулардын шайлоо участкаларынын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу үчүн милдеттүү стандарттарды киргизүү;
- ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү шайлоочуларды сурдокотормо аркылуу же теле жаңылыктар уктурууларында жана тематикалык программаларда субтитрлер аркылуу маалымдоо боюнча милдеттүү талаптарды сактоо боюнча талаптарды киргизүү;

- ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарды шайлоо укуктарына өз алдынча окутуу максатында электрондук окуу платформасында окутуу программаларын иштеп чыгуу;

- коомдук уюмдардын өкүлдөрүнүн жана эксперттик коомчулуктун өкүлдөрүнүн катышуусунда стереотиптерсиз жана майыптуулукка медициналык мамилени баса белгилебестен ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү шайлоочулардын шайлоо укуктарын камсыз кылуу, чагылдыруу маселелери боюнча массалык маалымат каражаттары жана саясий партиялар үчүн түшүндүрүү иштерин уюштуруу;

- ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдардын шайлоо укуктарын камсыз кылуу жана алардын коомдун коомдук-саясий турмушуна катышуусун кеңейтүү маселелерин коомдук талкуулоо;

Багыт 2.

Шайлоонун аныктыгы жана айкындуулугу үчүн технологияларды өркүндөтүү, программалык-аппараттык комплексти жаңылоо

Милдет 2.1. Шайлоону башкаруунун электрондук программаларын жаңылоо, шайлоо жабдууларын модернизациялоо

- шайлоо мыйзамдарын жана шайлоо процессин өркүндөтүүнүн максаттарын эске алуу менен шайлоону башкаруунун электрондук программаларын жана тиешелүү жабдууларды жаңылоо;

- шайлоочулар жана референдумдун катышуучулары жөнүндө маалыматтарды түзүү, системалаштыруу жана актуалдаштыруу үчүн маалыматтык системаны жаңылоо, шайлоочулардын тизмелерин жана референдумдун катышуучуларынын тизмелерин түзүү, статистикалык маалыматтарды жана отчетторду түзүү;

- БШК серверинин жабдууларын жаңылоо: ИС серверлерин жана тармактык жабдууларды өркүндөтүү, БШКнын маалыматтык ресурстарынын үзгүлтүксүз иштеши үчүн сервердин потенциалын жогорулатуу, жабдууларды жаңылоо,

- БШК серверинин жабдууларын жаңылоо: ИИС серверлерин жана тармактык жабдууларды өркүндөтүү, БШКнын маалыматтык ресурстарынын үзгүлтүксүз иштеши үчүн сервердин сыйымдуулугун жогорулатуу, температуралык шарттарды жана БШК серверинин үзгүлтүксүз электр энергиясы менен камсыз кылуучу жабдууларды жаңылоо;

- участкалык шайлоо комиссияларынын геомаалыматтык тутумун (ГИСУИК) толуктап иштеп чыгуу, ГИСАР базасында кызмат көрсөтүүнү участкалык шайлоо комиссияларынын (УШК), округдардын чек араларын түзүү процессин өркүндөтүү, ошондой эле аларды түзүүдө (БШКнын расмий маалыматтык ресурстары - ГИСУИК жана расмий сайты менен синхрондоштуруу мүмкүнчүлүгү аркылуу), анын ичинде УШКнын

жайгашкан жерин визуалдаштыруу үчүн зарыл талаптарды сактоону контролдоо;

- шаардык кеңештердин депутаттарын шайлоодо преференциалдык добуш берүүнүн системасы боюнча ИИСтин «Жергиликтүү кеңештердин депутаттарын шайлоо» модулун толукетап иштеп чыгуу, шаардык кеңештердин депутаттарын шайлоодо преференциалдык добуш берүү системасына АЭУнун программалык камсыздоосун адаптациялоо;

Милдет 2.2. Идентификациялоо процессин модернизациялоо, автоматтык эсептөө урналарын жаңылоо

- добуш берүүнүн жаңы (электрондук) форматтарына ыңгайлаштыруу үчүн жарандардын биометрикалык маалымат базасын жаңылоо менен шайлоочуларды идентификациялоонун онлайн формасын иштеп чыгуу жана шайлоо процессине киргизүү;

- идентификациялоо процессин модернизациялоо: идентификациялык жабдууларды жаңылоо, шайлоо комиссияларын шайлоочуларды идентификациялоочу компакттуу, мобилдик аппараттар менен жабдуу (1ге 5);

- добуштарды автоматтык эсептөөчү жабдууларды программалык жана техникалык жактан өркүндөтүү;

Милдет 2.3. Шайлоо процесстеринин ачык-айкындуулугун жана жарандык контролдоо каражаттарын жакшыртуу

- блокчейн технологияларынын негизинде шайлоо процесстерин жарандык контролдоо үчүн инструменттерди иштеп чыгуу: шайлоо процесстерине блокчейн технологияларын киргизүү үчүн ТЗ иштеп чыгуу, блокчейн технологияларынын программалык камсыздоосун, программаларда жана системаларда анын компоненттерин иштеп чыгуу жана киргизүү;

- «Финансылык ачыктык» маалымат системасында шайлоо комиссияларынын бюджеттерин түзүү модулун иштеп чыгуу.

Багыт 3.

Шайлоочулардын укуктук маданиятынын деңгээлин жогорулатуу жана калк арасында жарандык билим берүүнү өнүктүрүү

Милдет 3.1. Шайлоодо өз эркин андап түшүнүү жана жоопкерчилик менен билдирүүсүн өнүктүрүүгө көмөктөшүүчү баалуулуктарды калыптандыруу үчүн жарандардын укуктук маданиятын жогорулатуу

- жарандардын укуктук жана саясий маданиятын жогорулатуу боюнча ар кандай форматтагы иш-чараларды (семинарлар, конференциялар, тегерек столдор, тренингдер, конкурстар ж.б.) уюштуруу жана өткөрүү;

- ар кандай максаттуу топторду (аялдар, жаштар, ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдар, мигранттар ж.б.) окутуу жана агартуу. Адамдын жана жарандын укуктары;
- ар кандай максаттуу топтордун өздөрүнүн пассивдүү шайлоо укуктарын ишке ашыруу мүмкүнчүлүгүн жогорулатуу;
- агартуу жана жарандык билим берүү тармагында саясий партиялар менен ишти күчөтөндүрүү.

Милдет 3.2. Маалыматтык-билим берүү иш-чаралары аркылуу шайлоочулардын жана шайлоо процессинин катышуучуларынын өлкөдөгү шайлоо процесстерине ишенимин жогорулатуу жана бекемдөө

- шайлоо технологияларын практикалык көрсөтүү жана моделдик добуш берүүнү өткөрүү паркылуу маалыматтык семинарларды өткөрүү
- жарандарды КР БШКнын жүргүзүп жаткан иши жөнүндө маалымдоо, шайлоо органынын оң абройун түзүү;
- калктын шайлоо системасына ишеним деңгээлин билүү методологиясын киргизүү жана шайлоо системасына ишеним деңгээлин дайыма билип туруу.

Милдет 3.3. Жарандык билим берүү системасын уюштуруу жана калк арасында “Кыргыз Жараны” жарандуулугуна таандыкты калыптандыруу

- калк арасында Кыргыз жараны жарандык иденттүүлүгүн калыптандыруу боюнча усулдук колдонмону жана окуу модулу иштеп чыгуу;
- Жарандык жана санариптик билим берүү борборлорунун базасында иштелип чыккан окуу модулу боюнча ар кандай максаттуу топтор үчүн тренингдерди өткөрүү;
- Жарандарды натыйжалуу окутуу максатында ар бир Жарандык жана санариптик билим берүү борбору үчүн усулдук кутучаны иштеп чыгуу жана кайталоо

Багыт 4

БШКнын иш-аракеттеринин натыйжалуулугун жогорулатуу, институционалдык мүмкүнчүлүктөрүн жана инновациялык мамилелерин күчөтүү, мамлекеттик органдар жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары менен өз ара аракеттенүүсүн жакшыртуу

Милдет 4.1. Кадр потенциалын өнүктүрүү, бардык деңгээлдеги шайлоо комиссияларынын бир түрдүү ишин күчөтүү

- насаатчылык институтун киргизүү менен адам ресурстарын башкаруу жана кадрлардын алмашуусун кыскартуу боюнча натыйжалуу саясатты иштеп чыгуу;

- квалификациялуу адистерди тартуунун жана кармап калуунун натыйжалуу механизмдерин киргизүү, пропорционалдык жүктөмдү, адистердин бирин бири алмаштыра алышын камсыз кылуу;
- кадрларды даярдоо, кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу боюнча иштерди уюштуруу, шайлоо системасынын кызматкерлеринин кесиптик жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүүнүн натыйжалуу системасын иштеп чыгуу;
- аймактык жана участкалык шайлоо комиссияларынын мүчөлөрүн, шайлоо комиссияларынын резервинде турган адамдарды тиешелүү чечимдерди кабыл алууда шайлоо комиссияларынын ишинин негизги принциптерин сактоо үчүн алардын укуктук маданиятын, шайлоо мыйзамдары жаатындагы билимдерин жогорулатуу максатында окуу иш-чараларын өткөрүү;
- эмгек акыны чегерүү жана чыгашалар, борборлоштурулган бухгалтердик эсепке алуу тутумунда товардык-материалдык баалуулуктарды эсепке алуу боюнча автоматташтырылган маалыматтык системаны киргизүү менен округдук жана аймактык шайлоо комиссияларынын финансылык ишин башкаруу процесстерин өркүндөтүү;

Милдет 4.2. БШК менен кызыкдар уюмдардын, анын ичинде эл аралык өнөктөштөрдүн шайлоо жана санариптик чөйрөдөгү иш-чаралар боюнча өнөктөштүгүн түзүү жана өнүктүрүү

- шайлоо мыйзамдарын жана процесстерин өркүндөтүү, жарандардын шайлоо укуктарын ишке ашырууну жакшыртуу максатында өнөктөштүктөрдү түзүү жана белгилөө;
- биргелешкен программаларды жана долбоорлорду иштеп чыгуу жана ишке ашыруу, финансылык жана техникалык колдоону тартуу;

Милдет 4.3. Шайлоону уюштурууда жана өткөрүүдө мамлекеттик органдар жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары менен өз ара аракеттенүүнүн натыйжалуулугун жогорулатуу

- ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдар менен биргеликте шайлоочулардын тизмесин тактоо боюнча иш-чараларды жүргүзүү;
- (1) шайлоочулардын алдын ала тизмесин түзүүдө жана (2) шайлоочулардын акыркы тизмеси түзүлгөндөн кийин идентификациялоо үчүн шайлоочулардын биометрикалык маалыматтарын бириктирүүдө «Тундук» ведомстволор аралык электрондук өз ара аракеттенүү системасы аркылуу шайлоочулардын маалымат базаларын алмашуу форматын автоматташтыруу;
- ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган тарабынан «Тундук» ведомстволор аралык электрондук өз ара аракеттенүү системасы аркылуу шайлоочулардын тизмесин түзүү жана тактоо үчүн электрондук кол тамга менен ырасталган маалыматтарды берүүсү;

Милдет 4.4. Шайлоочуларды сатып алуу, административдик ресурс менен күрөшүү жана шайлоо мыйзамдарын бузууга натыйжалуу чара көрүү боюнча укук коргоо органдары менен өз ара аракеттенүүнүн натыйжалуулугун жогорулатуу

- шайлоо мыйзамдарын бузууга каршы аракеттенүү үчүн чара көрүүнүн бирдиктүү форматын жана бирдей мамилелерди иштеп чыгуу;
- укук коргоо органдарынын кызматкерлерин кеңири камтуу менен интенсивдүү тренингдерди өткөрүү;
- бузууларды токтотуу жана күнөөлүүлөрдү жоопкерчиликке тартуу үчүн таасирдүү санкцияларды киргизүү;
- шайлоо мыйзамдарынын нормаларын бузгандык үчүн жоопкерчиликти күчөтүү, административдик ресурсту пайдалануу үчүн санкцияларды күчөтүү, добуштарды сатып алуу үчүн санкцияларды күчөтүү жана ачык айыптоо иштеринин категориясына которуу.

5. Стратегиялык пландын аткарылышына мониторинг жүргүзүү жана баалоо

Максаттарга жетүү процесстерди башкарууга, артыкчылыктарды сапаттуу аныктоого, БШКнын 2024-2027-жылдарга стратегиялык пландын так жана жоопкерчиликтүү ишке ашырууга байланыштуу болот.

Алдыга коюлган максаттарды жана милдеттерди так түшүнө билүү, прогреске дайыма мониторинг жүргүзүү, өз убагында жооп кайтарууга жана оңдоолорду киргизүүгө мүмкүндүк берүүчү өзгөрүүлөрдү башкаруу системасы Стратегиялык планды ийгиликтүү ишке ашыруунун негизги талаптарынан болуп эсептелет.

Түпкү натыйжаларга жетишүү, иш-чараларды аткаруу мөөнөттөрүн сактоо, ресурстарды жана бөлүнгөн каражаттарды натыйжалуу пайдалануу Стратегиялык планды ишке ашыруунун негизги критерийлери болуп саналат.

БШКнын 2024-2027-жылдарга стратегиялык пландын ишке ашыруу үчүн БШК аппаратынын түзүмдүк бөлүмдөрү тарабынан такташтырылган иш-чаралардын планы иштеп чыгышат.

БШКнын 2024-2027-жылдарга стратегиялык пландын ишке ашырууну камсыз кылуу үчүн БШКнын төрагасынын буйругу менен Стратегиялык планды ишке ашыруу боюнча топ түзүлөт.

Ишке ашыруу тобу БШКнын аппаратынын түзүмдүк бөлүмдөрүнүн жетекчилеринен турат жана аны БШКнын аппаратынын жетекчиси башкарат. Зарыл учурда ишке ашыруу тобунун жетекчиси көз карандысыз эксперттерди жана адистерди тарта алат.

Стратегиялык планды ишке ашыруу боюнча иш-чаралардын жылдык пландарын иштеп чыгуу, Стратегиялык планды ишке ашыруу боюнча аткаруучулардын ишин координациялоо, Стратегиялык планды ишке ашыруунун натыйжалары боюнча кварталдык, жарым жылдык жана жылдык отчетторду даярдоо жана тиешелүү сунуштарды иштеп чыгуу ишке ашыруу тобунун негизги милдеттерине кирет.

Стратегиялык пландын аткарылышына мониторинг жүргүзүү жана аны баалоо БШКнын төрагасы жана төраганын орун басарлары тарабынан жүзөгө ашырылат.

Стратегиялык пландын аткарылышына баа берүү ишке ашыруу тобунун, БШКнын аппаратынын түзүмдүк бөлүмдөрүнүн жетекчилеринин тиешелүү маалыматтарынын негизинде, андан кийин БШКнын жыйынында Стратегиялык планды ишке ашыруу боюнча отчетту кароо аркылуу жүргүзүлөт.

6. Стратегиялык планды ишке ашырууну ресурстук камсыз кылуу

Стратегиялык планды ишке ашырууну ресурстук камсыз кылуунун негизги булактары болуп төмөнкүлөр саналат:

- республикалык бюджеттин каражаттарынын эсебинен каржылоо;
- өнүктүрүү боюнча эл аралык өнөктөштөрдүн техникалык жана финансылык жардамынын программалары жана долбоорлору;
- демөөрчүлүк жардам жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында тыюу салынбаган башка булактар.